

4. Social'no-ekonomichnyj stan Ukraïny: naslidky dlja narodu ta derzhavy : nacional'na dopovid' [Socio-economic situation in Ukraine: implications for people and the state: national report] za ag. red. V.M. Gejca [ta in]. – K. : NVC NBUV, 2009. – 687 s.
5. Ukaz Prezydenta vid 12.03.2013 r. № 128/2013 «Pro Nacional'nyj plan dij na 2013 rik shhodo vprovadzhennja Programy ekonomichnyh reform na 2010-2014 roky «Zamozhne suspil'stvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava»» [The National Action Plan for 2013 for the implementation of economic reform programs for 2010-2014 "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State"] : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>.
6. Shhorichne poslannja Prezydenta Ukraïny do Verhovnoi' Rady Ukraïny «Pro vnutrishnje ta zovnishnje stanovyshhe Ukraïny u 2013 roci» [Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the internal and external situation of Ukraine in 2013."] : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-13>
7. Zakon Ukraïny «Pro zdjysnennja derzhavnyh zakupivel'» [Law of Ukraine "On Public Procurement"] : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>
8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïny vid 29 kvitnja 2013 r № 324 «Pro porjadok zdjysnennja social'nogo zamovlennja za rahunok bjudzhetnyh koshtiv» [Cabinet of Ministers Resolution Ukraine of April 29, 2013 № 324 "On the procedure of social order through the budget"] : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324-2013-%D0%BF>
9. Zakon Ukraïny «Pro prozhytkovyj minimum» [Law of Ukraine "On Living Wage"] : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-14>
10. Bjudzhetnyj kodeks Ukraïny [The Budget Code of Ukraine] [Kodeks, Zakon Ukraïny vid 8 lyp. 2010 r. № 2456-VI (iz zminamy, vneseny my zgidno iz 8 Zakonamy Ukraïny v 2010-2011 rr.)] // Ofic. visn. Ukraïny. - 2010. - 3 serp. (№ 59). - S. 9

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Козарезенко Людмила Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичної економії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08400, Україна
Лопатинська Лариса Адамівна, старший науковий співробітник відділу бюджетних видатків соціальної сфери та економічного розвитку ДННУ «Академія фінансового управління», вул. Дегтярівська 38-44, м. Київ, 04119, Україна

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Козарезенко Людмила Владимировна, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры политической экономии ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08400, Украина
Лопатинская Лариса Адамовна, старший научный сотрудник отдела бюджетных расходов социальной среды и экономического развития ГУНУ «Академия финансового управления», ул. Дегтяревская, 38-44, г. Киев, 04119, Украина.

DATA ABOUT THE AUTHORS

Kozarezenko Ljudmila Vladimirovna, PhD, associate professor, assistant professor of economic theory department
SHEE "Pereyaslav-Khmel'nitsky SPU named Gregory Skovorody"
Str. Sukhomlinsky 30, Pereyaslav-Khmel'nitsky, 08400, Ukraine
Lopatinskaya Larisa Adamovna, senior researcher of the budget expenditures of the social environment and economic development, The Academy of Financial Management, 38-44 Degtyarivska Str., Kyiv, 04119, Ukraine

УДК 336.14

ПЕРСПЕКТИВНЕ БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Корнієнко Н.М.

Предметом роботи є дослідження теоретико-методологічних питань застосування перспективного бюджетного планування видатків у системі економічного розвитку країни. Метою дослідження є розкриття теоретико-методологічних засад перспективного планування видаткової частини бюджету та визначення пріоритетних напрямів розвитку бюджетного планування на середньо- та довгостроковий період.

У роботі застосовано сукупність методів, такі як діалектичний та структурний логічний та історичний, методи наукового абстрагування та синтезу.

За результатами проведеної роботи досліджено сутність перспективного бюджетного планування у системі економічного розвитку, виявлено особливості вітчизняної системи стратегічного планування та прогнозування соціально-економічного розвитку країни, розвинуто інституційні підходи впровадження перспективного бюджетного планування на середньо- і довгостроковий період; запропоновано інституційну модель та методологічні засади запровадження перспективного бюджетного планування видатків.

Результати дослідження є науково обґрунтованими пропозиціями та можуть бути використані у галузі державні фінанси при формуванні бюджетної політики.

Висновки. Перспективне прогнозування видатків бюджету є одним із вагомих елементів державного регулювання сталого розвитку та економічного зростання. Розвиток перспективного бюджетного планування видатків дозволить суттєво підвищити рівень якості і керованості системи фінансово-бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку держави. Важливим є забезпечення поглиблення удосконалення підходів до перспективного бюджетного планування видатків на середньо- та довгостроковий період з метою його запровадження.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, видатки бюджету, перспективне бюджетне планування, стратегічне державне планування та прогнозування.

ПЕРСПЕКТИВНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Корниенко Н.Н.

Предметом работы является исследование теоретико-методологических вопросов применения перспективного бюджетного планирования расходов в системе экономического развития страны. Целью исследования является раскрытие теоретико-методологических основ перспективного планирования расходной части бюджета и определение приоритетных направлений развития бюджетного планирования на средне- и долгосрочный период.

В работе применена совокупность методов, такие как диалектический и структурный, логический и исторический, методы научного абстрагирования и синтеза.

По результатам проведенной работы исследована сущность перспективного бюджетного планирования в системе экономического развития, выявлены особенности отечественной системы стратегического планирования и прогнозирования социально-экономического развития страны, развиты институциональные подходы внедрения перспективного бюджетного планирования на средне- и долгосрочный период; предложена институциональная модель и методологические основы внедрения перспективного бюджетного планирования расходов.

Результаты исследования являются научно обоснованными предложениями и могут быть использованы в области государственных финансов при формировании бюджетной политики.

Выводы. Перспективное прогнозирование расходов бюджета является одним из весомых элементов государственного регулирования устойчивого развития и экономического роста. Развитие перспективного бюджетного планирования расходов позволит существенно повысить уровень качества и управляемости системы финансово-бюджетного регулирования социально-экономического развития государства. Важным является обеспечение углубления совершенствования подходов к перспективному бюджетному планированию расходов на средне- и долгосрочный период.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная политика, расходы бюджета, перспективное бюджетное планирование, стратегическое государственное планирование и прогнозирование.

PROSPECTIVE BUDGET PLANNING IN THE SYSTEM OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Korniyenko N.

The subject of the work is to study the theoretical and methodological issues of implementation of prospective budget planning of expenditures in the country's economic development system. The purposes of the work paper are to reveal the theoretical and methodological bases of prospective expenditures budget planning and to determine the priority directions of the budget planning for the medium and long term.

In the work paper are applied totality of methods, such as dialectical and structural, logical and historical, scientific methods of abstraction and synthesis.

The essence of prospective budget planning in economic development, the peculiarities of the national system of strategic planning and forecasting of socio-economic development of the country were investigated in the work paper. The institutional approaches to introduce prospective budget planning for the medium and long term were improved. The institutional model and methodological bases of perspective budget expenditure planning introduction were suggested.

The results of the study are scientifically based and could be used in the field of public finances during the of fiscal policy formation.

Conclusions. Prospective forecasting of budget expenditures is one of the weighty elements of state regulation of sustainable development and economic growth. Development of perspective budget expenditure planning will significantly improve the quality and manageability of financial and budget management of socio-economic development of the state. It is important to ensure the deepening of improving approaches to perspective budget planning of expenditures in the medium and long term.

Key words: budget, fiscal policy, budget expenditures, prospective budget planning, strategic government planning and forecasting.

Актуальність. Забезпечення стійкості та збалансованості економічного розвитку у відповідності до встановлених пріоритетів соціально-економічного зростання країни є однією із найважливіших функцій держави. Важливе місце у системі розвитку економіки держави, створенні відповідного фінансового середовища для подальшого зростання усіх галузей, забезпеченні макроекономічної стабільності в умовах економічних перетворень належить бюджету як основному інструменту регулювання соціально-економічних процесів.

На етапі економічних реформ бюджетна політика у сфері державних видатків є вагомим інструментом впливу на прискорення суспільного зростання. Відповідно до визначеної фінансово-бюджетної політики, що ґрунтується на пріоритетах економічного і соціального розвитку, перспективне бюджетне планування покликане регулювати розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту між галузями економіки, адміністративно-територіальними утвореннями, верствами населення у довго- та середньостроковому періоді.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Серед вагомих наукових досліджень вітчизняних вчених у сфері удосконалення управління бюджетними видатками можна назвати праці О. Василика, В. Гейця, І. Запатріної, І. Лютого, В. Опаріна, В. Федосова, І. Чугунова та інших.

Питанням розвитку системи бюджетного регулювання та планування присвячені праці зарубіжних вчених, таких як, М. Афанасьєва, А. Вагнера, Дж.М. Кейнса, С. Лушина, Р.А. Масгрейва, А. Премчанда, П. Самуельсона та інших.

Поряд з цим, на етапі трансформаційних перетворень в економіці країни доцільним є забезпечення подальшого розвитку інституційних засад впровадження системи перспективного бюджетного планування у бюджетну систему, удосконалення дієвих фінансових механізмів бюджетного регулювання видаткової частини бюджету з метою реалізації стратегічних цілей та завдань соціально-економічного розвитку держави на середньо- та довгостроковий період.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні питання застосування перспективного бюджетного планування видатків у системі економічного розвитку країни.

Метою дослідження є розкриття теоретико-методологічних засад перспективного планування видаткової частини бюджету та визначення пріоритетних напрямів розвитку бюджетного планування на середньо- та довгостроковий період.

Завданнями дослідження є визначення особливостей вітчизняної системи стратегічного планування та прогнозування соціально-економічного розвитку країни; дослідження становлення бюджетного прогнозування видаткової частини бюджету на середньостроковий період; розвиток інституційних засад перспективного бюджетного планування на середньо- та довгостроковий період; запропонувати інституційну модель та методологічні підходи запровадження перспективного бюджетного планування видатків.

Методи дослідження. У статті застосовано сукупність методів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження. Діалектичний та структурний методи використано при розкритті сутності перспективного бюджетного планування. Логічний та історичний підходи використано при виявленні особливостей вітчизняної системи стратегічного планування та прогнозування соціально-економічного розвитку країни, а також середньострокового бюджетного прогнозування. На основі методів наукового абстрагування та синтезу запропоновано напрями розвитку інституційних засад та запровадження перспективного бюджетного планування видатків.

Постановка проблеми. Перспективне бюджетне планування видатків є вагомим інструментом державного регулювання соціально-економічного розвитку завдяки можливості встановлювати пріоритетність спрямування державних коштів у майбутніх періодах, враховуючи визначені на державному рівні цілі та завдання суспільного зростання на середньо- та довгостроковий період.

Останніми роками було досягнуто вагомих результатів у напрямі розвитку системи державного регулювання у сфері бюджетних видатків. Поряд з цим, потребується подальше проведення реформування системи бюджетних відносин з метою підвищення рівня результативності впливу видаткової частини бюджету на впровадження стратегічних пріоритетів розвитку у сфері соціального та економічного забезпечення потреб суспільства шляхом застосування довго- та середньострокового бюджетного планування у бюджетній системі країни.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку економічних відносин важливим є використання дієвих механізмів стратегічного управління державними фінансами, що створюють конкурентні переваги країни у світовому співтоваристві. Реформи у фінансово-бюджетній сфері мають бути спрямовані на забезпечення переходу у середньостроковій перспективі на принципово новий етап розвитку бюджетної системи України за зразком систем, притаманних країнам з розвинутою економікою. Перспективне бюджетне планування являє собою розробку на середньостроковий та довгостроковий період параметрів формування та спрямування державних видатків відповідно до стратегічних завдань соціально-економічного розвитку держави. Визначення пріоритетності у структурі та обсягах бюджетних видатків на науково-обґрунтованій основі з метою забезпечення їх впливу на соціальне і економічне зростання адміністративно-територіальних одиниць та країни в цілому створює передумови для вирішення проблем, що стоять перед суспільством на певному етапі його розвитку, прискореного економічного зростання, та підвищення життєвих стандартів в Україні.

Встановлення довго- і середньострокових цілей та завдань фінансово-бюджетної політики, кількісних та якісних критеріїв їх виконання і на цій основі визначення обсягів бюджетних ресурсів на перспективу є необхідними умовами підвищення керованості та якості процесу бюджетного планування, посилення впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток держави [1, с. 74].

Державне регулювання економічної та соціальної політики реалізується за допомогою бюджетного механізму, який охоплює з одного боку, процес перерозподілу вартості внутрішнього валового продукту, а з іншого – вплив на розвиток соціальної та економічної сфери держави. Прогнозування бюджетних ресурсів та напрямів їх використання ґрунтується на узагальнюючих високоагрегованих макропоказниках економічного і соціального розвитку. При цьому, важливим є характер економічних взаємозв'язків та кількісних залежностей між процесами формування і використання бюджетних ресурсів та обсягу валового внутрішнього продукту, а також обсягу дефіциту бюджету, управління державним боргом, регулюванні міжбюджетних відносин на перспективний період відповідно до пріоритетів держави. Встановлення тісного взаємозв'язку формування ресурсів бюджету з напрямками їх використання до обсягів валового внутрішнього продукту є вагомою передумовою узгодження бюджетного та стратегічного планування і прогнозування.

В Україні планування та прогнозування соціального та економічного розвитку здійснюється на основі нормативно-правових актів, до яких належать Конституція України, Бюджетний кодекс України, Щорічні послання Президента України до Верховної Ради України, Закон України від 23.03.2000 №1602-III «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Закон України від 18.03.2004 №1621-IV «Про державні цільові програми», постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 №621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту бюджету», постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2014 №695 «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України», розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.04.2014 №365-р «Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2015 рік», розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.10.2006 №504-р «Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України».

Проведення цілеспрямованої фінансово-бюджетної політики передбачає запровадження стратегічного бюджетного планування. Так, статтею 21 Бюджетного кодексу України закладено основи для розробки середньострокового бюджетного прогнозу як на рівні державного та місцевих бюджетів, так і на рівні головних розпорядників бюджетних коштів, зокрема:

- передбачено взаємоузгодженість бюджетної політики із завданнями та пріоритетами соціально-економічного розвитку;
- запроваджено складання прогнозу показників зведеного та державного бюджетів на наступні два бюджетні періоди, його подання до Верховної Ради України разом з проектом закону про Державний бюджет України та схвалення Кабінетом Міністрів України уточненого прогнозу на підставі прийнятого закону про державний бюджет України у місячний строк з дня його опублікування;
- визначено склад прогнозу бюджетних показників державного бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, що містить індикативні прогнозні показники;
- встановлено основу складання проекту державного бюджету України, зокрема і бюджетних запитів головних розпорядників на показниках прогнозу державного бюджету;
- запроваджено складання головними розпорядниками бюджетних коштів плану діяльності на наступні за плановим два бюджетні періоди;
- передбачено вжиття Кабінетом Міністрів України заходів щодо пріоритетності передбачення видатків у проекті закону про державний бюджет України на наступний період за бюджетними програмами інвестиційного характеру;
- створено підґрунтя для переходу в перспективі до формування середньострокового бюджету [2].

Прогноз місцевого бюджету ґрунтується на прогнозні державного бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди та складається відповідно до прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території. Система стратегічних та програмних документів потребує поглибленого розвитку з метою забезпечення узгодження планування бюджетних видатків із пріоритетами розвитку країни.

Слід зазначити, що до схваленого Кабінетом Міністрів України прогнозу показників зведеного бюджету за основними видами доходів, видатків і фінансування вносяться зміни, що впливає на якісний рівень розроблення та реалізації бюджетної політики на середньострокову перспективу.

Удосконалення методологічної основи перспективного бюджетного планування на середньостроковий період і стратегічного прогнозування необхідно здійснювати у напрямі створення умов для визначення обсягів бюджетних призначень на перспективу, що забезпечить реалізацію довгострокової державної фінансової політики. Перспективне планування видатків бюджету ґрунтується на розрахунку обсягу ресурсів із урахуванням прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на середньостроковий період, а саме на основі аналізу тенденцій зміни обсягу валового внутрішнього продукту, індексу споживчих цін, рівня безробіття, соціальних гарантій. Важливим є розробка стратегії економічного і соціального розвитку країни на довго- і середньостроковий період та створення умов для забезпечення здійснення якісного планування видатків на перспективу. Слід зазначити, що протягом останніх років прогноз макропоказників економічного і соціального розвитку держави складався лише на наступний рік. При цьому, у 2014 році Кабінетом Міністрів України затверджено постанову від 27.08.2014 № 404, якою схвалено Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2015 рік та основні макропоказники економічного і соціального розвитку на 2016 і 2017 роки.

Складений прогноз бюджету на середньостроковий період виконує функцію індикативних показників при складанні бюджету на відповідні періоди та не є в повній мірі основою для планування бюджету на наступний бюджетний період. Необхідним є забезпечення подальшого розвитку методології перспективного планування та прогнозування витраток бюджету, відповідно до якого проектування річних бюджетів необхідно здійснювати в рамках стратегічної перспективи, що дозволить узгодити визначені пріоритети соціально-економічної політики з очікуваними бюджетними видатками у короткостроковому періоді та на перспективу [3, с. 431]. Важливість ухвалення середньострокової стратегії економічного розвитку та бюджетної політики обґрунтована необхідністю здійснення процесу бюджетного планування на основі заздалегідь визначених та узгоджених пріоритетів економічного розвитку та ефективного використання бюджетних коштів.

Під час складання проекту державного та місцевих бюджетів, формування прогнозних показників бюджету на середньострокову перспективу виникають питання щодо пріоритетності напрямів витрачання бюджетних коштів у різних галузях і, відповідно, першочергових заходів реформування економіки і соціальної сфери, подальшого розвитку інших сфер діяльності країни.

Професор Чугунов І.Я. зазначає, що планові показники частки витраток зведеного бюджету визначаються з важливості здійснення бюджетно-податкового регулювання з врахуванням економічної циклічності, у тому числі зменшення податкового навантаження, збільшення дефіциту бюджету під час економічного спаду порівняно з минулим періодом та збільшення податкового навантаження, зменшення дефіциту бюджету під час економічного зростання порівняно з минулим періодом [1, с. 69].

Одним із першочергових питань розвитку бюджетної політики є подальше вдосконалення процесу бюджетного прогнозування та планування у напрямі узгодження процесу визначення цілей соціально-економічного розвитку, виходячи з наявних бюджетних коштів та розподілу цих ресурсів з урахуванням стратегічних завдань державної політики [4]. Прогнозування та планування видаткової частини державного бюджету є достатньо наукоємним процесом, що передбачає постійне удосконалення інституційних механізмів його реалізації.

Важливість багаторічного бюджетного планування полягає в тому, що воно є не лише інструментом фінансової й економічної політики стабільності, але й дозволяє вирішити інші важливі завдання: забезпечити відповідність цілей державного регулювання середньостроковій і довгостроковій фінансовій стратегії країни; сприяти спадкоємності та наступності бюджетного процесу і забезпеченню фінансової дисципліни; підвищенню рівня ефективності і прозорості бюджетного процесу; економії часу та інших ресурсів, які використовуються для складання проектів бюджетів.

Одним із основних напрямів реформування бюджетної системи є створення умов для впровадження системи перспективного бюджетного планування на середньостроковий період на всіх її рівнях. Запровадження перспективного планування та прогнозування бюджету на місцевому рівні сприятиме послідовності та передбачуваності бюджетної регіональної політики у середньостроковій перспективі. Місцеві фінансові органи в межах своїх повноважень формують прогноз, забезпечують взаємозв'язок процесу планування діяльності головних розпорядників бюджетних коштів та бюджетного процесу, координують та спрямовують діяльність головних розпорядників, визначають для них основні організаційно-методичні засади.

В умовах обмеженості державних коштів одним із основних питань удосконалення підходів до планування та виконання бюджету є підвищення рівня ефективності та результативності використання бюджетних коштів. Перехід на середньострокове бюджетне планування дозволяє ефективно управляти державними видатками поєднуючи обидва підходи до формування бюджету, а саме, визначення обсягу ресурсів здійснюється шляхом «згори донизу» за програмами, що забезпечується центральним органом влади з формування та реалізації фінансової та бюджетної політики та за напрямами державної політики, що розробляються розпорядниками коштів і доводяться відповідному центральному органу влади «знизу догори».

Підхід «згори донизу» складається з двох етапів. На першому етапі починається процес планування з визначення напрямів розвитку економіки в цілому, розробки макроекономічного прогнозу та визначення граничного обсягу витраток бюджету у середньостроковому періоді. На підставі зазначеного на другому етапі встановлюються граничні обсяги витраток у розрізі галузей та відповідно головних розпорядників бюджетних коштів. Цей процес супроводжується розробкою інструкцій та методичних рекомендацій, якими розпорядникам коштів необхідно керуватись при складанні бюджетних запитів.

Процес «знизу догори» також складається з двох етапів, першим з яких є розрахунок та визначення центральними органами влади і установами, що належать до сфери їх управління, необхідного обсягу витраток для реалізації стратегічних цілей відповідно до планів діяльності. Органи влади виходячи із пріоритетів галузевої політики забезпечують розподіл витраток за бюджетними програмами та розпорядниками нижчого рівня і складають бюджетні запити. Головні розпорядники коштів подають бюджетні запити відповідному центральному органу влади з формування та реалізації фінансової та бюджетної політики для узгодження показників з державним (місцевим) бюджетом. За необхідності можуть вноситись зміни до граничних обсягів витраток за галузями та головними розпорядниками коштів на основі вартості та пріоритетності стратегічних цілей та програм соціально-економічного розвитку. За результатами проведеної роботи затверджується розподіл витраток за напрямами державної політики.

Щорічно при плануванні бюджетних показників, в тому числі формуванні бюджетного запиту, головним розпорядником коштів застосовується середньострокове бюджетне планування. Зокрема, при визначенні витраток на реалізацію бюджетної програми на плановий бюджетний період головний розпорядник повинен оцінювати необхідні бюджетні ресурси для її виконання в наступних за плановим періодах, очікуваний результат та вплив впровадження програми у прогнозному періоді. Поряд з цим, індикативні прогнозні показники бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди виступають як цільові орієнтири для головних розпорядників коштів на середньостроковий період та можуть коригуватись у наступних періодах.

Згідно практики країн Європейського Союзу параметрами середньострокового бюджетного планування є середньострокові бюджетні цілі та ліміти, а не лише прогнози. Роль такого планування полягає у сприянні встановлення фінансової дисципліни. Поряд з цим, багаторічний підхід до планування може полегшити моніторинг шляхом запровадження орієнтирів, за якими бюджетні досягнення оцінюються із відповідним часовим лагом. Зазначене сприяє підвищенню рівня прозорості спрямування витраток та концентрації на досягненнях бюджетної установи. У свою чергу, розпорядникам бюджетних коштів надається більше управлінських повноважень при прийнятті рішень щодо розподілу та використанні бюджетних асигнувань для отримання кінцевих результатів [5].

З метою запровадження бюджетного планування на середньостроковий період у бюджетний процес важливим є розробка концептуальних засад перспективного бюджетного планування та визначення етапів переходу від річного до середньострокового бюджетного планування. Зазначене має знайти своє відображення у розробленні проекту Концепції впровадження перспективного планування бюджету на середньостроковий період. При цьому, важливо враховувати досвід застосування середньострокового бюджетного прогнозування в декількох бюджетних періодах.

У Концепції впровадження перспективного планування бюджету на середньостроковий період необхідно визначити період планування, процедури та терміни підготовки, структуру та формат середньострокового бюджетного плану. На етапі запровадження перспективного бюджетного планування важливою є консолідація зусиль центрального органу влади у сфері фінансової та бюджетної політики, органу влади у сфері політики економічного розвитку, головних розпорядників бюджетних

коштів, розпорядників бюджетних коштів та інших учасників бюджетного процесу для реалізації заходів щодо встановлення більш тісного зв'язку між стратегічним плануванням діяльності головних розпорядників бюджетних коштів та перспективним бюджетним плануванням. Головні розпорядники бюджетних коштів мають суттєво підвищити якість планування своєї діяльності та сконцентрувати бюджетні кошти на фінансуванні пріоритетних напрямів державної політики, реалізація яких дозволить забезпечити реформаційні зрушення у відповідних сферах та досягти максимальних результатів.

Створена система перспективного бюджетного планування з одного боку має забезпечувати відповідність бюджетної політики та стратегічних завдань суспільного розвитку, а також збалансованість, стабільність та послідовність системи державних фінансів, а з іншого боку має бути достатньо гнучкою в умовах трансформаційних економічних перетворень. Враховуючи викладене, пропонуються принципи запровадження ефективної системи перспективного середньострокового бюджетного планування:

- система перспективного середньострокового бюджетного планування має стати дієвим інструментом управління галузевою політикою центральних органів влади із затвердженням граничних обсягів видатків на трирічний бюджетний період;
- структура перспективного середньострокового бюджетного плану має бути розроблена у відповідності із бюджетною класифікацією.
- система бюджетного планування має носити характер перехідного планування.
- деталізований бюджетний план на середньостроковий період, як і основні показники середньострокового планування (рівень дефіциту, цілі та обмеження по видатках тощо) мають затверджуватись на законодавчому рівні у відповідності із Основними напрямками бюджетної політики на середньостроковий період.
- базовими детермінантами планування мають стати як загальні цілі по рівню державного боргу і дефіциту, так і визначення рівня зростання загального обсягу видатків та за їх напрямками.

Для поглибленого запровадження перспективного бюджетного планування на середньо- та довгостроковий період необхідним є удосконалення методологічних засад здійснення формування видаткової частини бюджету. Доцільним є запровадження ефективного фінансового механізму, який встановить граничні обсяги видатків на наступний бюджетний період та два роки планового періоду. Важливим є затвердження середньострокового бюджету на законодавчому рівні в рамках довгострокового бюджетного прогнозу шляхом прийняття граничних показників бюджетних видатків - «стелі видатків» на плановий та два наступні роки, які підтримуються під час підготовки та виконання бюджету.

При цьому, пропонуються затвердження на плановий рік граничного обсягу за функціональною, відомчою та програмною класифікацією видатків та кредитування бюджету, на другий плановий рік – за функціональною і відомчою класифікацією видатків та кредитування бюджету, та індикативно за програмною класифікацією, на третій плановий рік – встановлюється граничний обсяг видатків бюджету («стелі видатків») та індикативно за функціями і ознакою головного розпорядника коштів, що уточнюються у наступному бюджетному періоді. Поряд з цим, враховуючи необхідність внесення змін до закону про державний бюджет протягом бюджетного періоду, допустимим є незначне коригування фінансового плану у розрізі функцій. Запропонований підхід до планування видатків зображено на рисунку у вигляді моделі перспективного бюджетного планування на середньостроковий період (рис. 1).

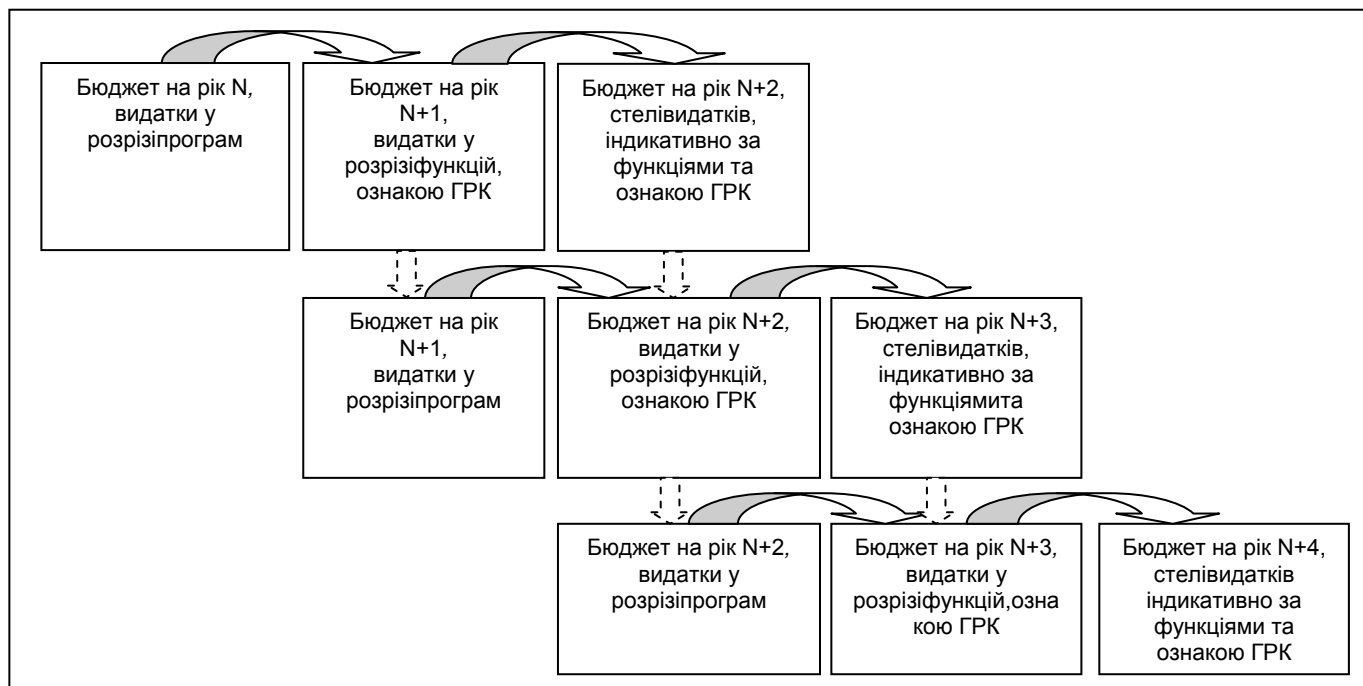

Рисунок 1. Інституційна модель перспективного бюджетного планування на середньостроковий період

У перспективі розвитку бюджетного механізму доцільно збільшити період бюджетного прогнозування до п'яти років. При цьому, протягом певного часу до визначення формату перспективного бюджетного планування важливим є забезпечення дієвої системи прогнозування шляхом внесення змін до раніше затверджених показників у наступному бюджетному періоді. Доцільним є розроблення прогнозних оцінок майбутніх витрат на забезпечення виконання чинної державної політики у середньостроковій перспективі.

З метою забезпечення подальшого запровадження системи перспективного бюджетного планування на середньо- та довгостроковий період як складової стратегії соціально-економічного розвитку планування бюджету доцільно здійснювати у наступній послідовності. На першому етапі, виходячи із довгострокового макроекономічного прогнозу, прогнозного обсягу доходів, основних напрямів бюджетної політики, та згідно визначених державною політикою напрямів економічного та соціального розвитку, розраховуються та доводяться головному розпоряднику бюджетних коштів граничні обсяги видатків на

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

трирічний плановий період. При цьому, можливим є внесення змін до стелі видатків на два наступні періоди, як наслідок зміни пріоритетів державної політики розвитку у галузях або зміни макроекономічних прогнозів. При визначенні обсягів видатків враховуються результати оцінки ефективності бюджетної програми та діяльності установи, а також необхідність вирішення існуючих у певній галузі проблем та реалізації завдань забезпечення структурного розвитку.

Наступним етапом є здійснення головними розпорядниками бюджетних коштів на підставі визначених граничних обсягів видатків планування напрямів та цілей своєї діяльності відповідно до пріоритетів розвитку певної галузі. Вони складають стратегічні плани своєї діяльності, що містять мету, завдання та результати функціонування, а також бюджетні програми, які забезпечують їх реалізацію у середньостроковому періоді.

За результатами узгодження головними розпорядниками коштів із центральним органом влади з формування та реалізації фінансової та бюджетної політики питань щодо обсягу та структури видатків, виходячи із необхідності виконання покладених завдань, забезпечується складання середньострокового плану видатків бюджету.

Під час реалізації переходу від річного до перспективного бюджетного планування протягом декількох бюджетних періодів необхідним є здійснення оцінювання діючої системи бюджетного прогнозування та планування, моніторингу прогнозів державного та місцевих бюджетів, виявлення відхилень прогнозних показників від фактично отриманих, проведення аналізу чинників, що вплинули на ступінь виконання таких показників. Такий підхід дасть змогу виявити та усунути недоліки методологічного та організаційного забезпечення діючої системи планування та прогнозування бюджету, підвищити точність бюджетних прогнозів, забезпечити оперативне реагування на відхилення фактичних показників від планових та визначити оптимальну модель перспективного бюджетного планування на середньостроковий період, що враховує особливості бюджетної системи, пріоритети соціально-економічного розвитку держави та концептуальні засади середньострокового бюджетного планування [6].

Ефективне державне регулювання видатків у довго- і середньостроковому періоді та поглиблений розвиток системи стратегічного планування державного розвитку сприятиме: - підвищенню рівня взаємоузгодженості не лише державної політики в часовому просторі на коротко- та середньострокову перспективу, а також за адміністративно-територіальною та галузевою ознаками (загальнодержавну та регіональну, боргову та монетарну, податкову та промислову політики); - забезпеченню узгодженості бюджетної політики у сфері видатків із пріоритетами соціально-економічного розвитку країни; - створенню умов для послідовності соціально-економічної та податково-бюджетної політики; - посиленню взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади з питань бюджетної політики з питань розробки бюджетної політики, визначення пріоритетних напрямів видатків, розподілу бюджетних коштів; - посиленню контролю за дотриманням принципу результативності видатків та доцільності їх проведення у середньостроковій перспективі; - забезпеченню реалізації довгострокових бюджетних програм, соціально-економічний ефект від реалізації яких оцінюється з деяким часовим лагом; - підвищенню якісного рівня управління державними інвестиціями, з точки зору забезпечення стабільності їх здійснення, що створить умови для сталого економічного зростання та макроекономічної стабільності; - створенню умов для обґрунтованості процесу прийняття бюджетних рішень, що потребують додаткових обсягів витрат за результатами проведення попереднього аналізу та оцінки суспільного ефекту від реалізації проекту.

Висновки. Перспективне прогнозування видатків бюджету є одним із вагомих елементів державного регулювання сталого розвитку та економічного зростання. Розвиток перспективного бюджетного планування дозволить суттєво підвищити рівень якості і керованості системи фінансово-бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку держави. Поглиблення удосконалення підходів до перспективного бюджетного планування за напрямками:

- запровадження багаторівневого стратегічного планування, а саме на складання планів на довго- та середньострокову перспективу за кожною галуззю економіки з метою відображення функцій та завдань центральних органів влади та їх бюджетних програм;
- удосконалення методологічної основи розроблення прогнозів соціально-економічного розвитку країни, підвищення рівня обґрунтованості аналізу макроекономічних, фіскальних, галузевих та інших показників на середньострокову перспективу;
- поглиблення оцінювання бюджетних видатків, що створить умови для підвищення рівня якості планування бюджетних видатків за основними функціями на напрямками використання. Поступове підвищення вимог до отримання кінцевих результатів та досягнень головного розпорядника бюджетних коштів забезпечить ефективний механізм розподілу бюджетних ресурсів, а також створить умови для встановлення граничних обсягів видатків – «стелі видатків» за функціональною та відомчою класифікацією видатків та кредитування у середньостроковому періоді;
- розроблення та запровадження методології перспективного бюджетного планування головними розпорядниками бюджетних згідно з принципами програмно-цільового методу планування та виконання бюджету;
- застосування результатів оцінювання ефективності бюджетних видатків, а також прогнозів на середньостроковий період бюджетних показників на наступний рік;
- забезпечення узгодженої системи спостереження та коригування прогнозних і планових показників на всіх рівнях бюджетної системи планування на середньостроковий період.

Список використаних джерел

1. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності / І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 5. – С. 64–77.
2. Бюджетний кодекс України: Закон Верховної Ради України від 08.07.2010 року № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 151.
3. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку : монографія / за ред. І.Я. Чугунова. – К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2009. – 848 с.
4. Hughes, Richard. *Medium-Term Expenditure Framework: Why do they work in advanced countries? (and why they sometimes fail?)*, IMF: Fiscal Affairs Local Government, 2008. 225 p.
5. *Task Force for the Implementation of the Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe, Caucasus and Central Asia: Regulatory Environmental Programme Implementation Network. – Organization for Economic Co-operation and Development. – ENV/EPOC/EAP/REPIN, no 2 (2009).*
6. *Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 року № 774 // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 199.*

References

1. Chugunov I. *Dovgostrokova byudzhetna strstegiya u systemi ekonomichnoji cyklichnosti [Long-term budget strategy in a system of economic cyclicity]*. KNTEU [KNUTE], no.5 (2014): 64-77. (P.77).
2. *Byudzhetniy kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. Zakon Verhovnoji Rady Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI [Law of Verkhovna Rada of Ukraine, July 8, 2010 №2456-VI]. Uryadoviy kur'yer [Governmental Courier], no. 151 (2010).*
3. *Finansy Ukrainy: instytsiyni peretvorennya ta napryamy rozvytku [Finance of Ukraine: institutional transformation and directions of development]*. K.: DNNU «Academy of Financial Management», 2009. 848 p.

4. Hughes, Richard. *Medium-Term Expenditure Framework: Why do they work in advanced countries? (and why they sometimes fail?)*, IMF: Fiscal Affairs Local Government, 2008. 225 pg.

5. Task Force for the Implementation of the Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe, Caucasus and Central Asia: *Regulatory Environmental Programme Implementation Network*. – Organization for Economic Co-operation and Development. – ENV/EPOC/EAP/REPIN, no 2 (2009).

6. *Pro Strategiyu rozvytku systemy upravlinnya derzhavnymy finansamy [On the Strategy of public finance management]*. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.08.2013 № 774 [the Cabinet of Ministers of Ukraine Order dated August 1, 2013 №774]. *Uryadoviy kur'yer [Governmental Courier]*, no. 199 (2013).

ДАНИ ПРО АВТОРА

Корнієнко Наталія Миколаївна, кандидат економічних наук, головний економіст-фінансист Департаменту з фінансово-економічних питань, бухгалтерського обліку та фінансової звітності Міністерство фінансів України
вул. Межигірська, 11, м. Київ, 04071, Україна
e-mail: kornienko2000@mail.ru

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Корниенко Наталья Николаевна, кандидат экономических наук, главный экономист-финансист Департамента по финансово-экономическим вопросам, бухгалтерского учета и финансовой отчетности
Министерство финансов Украины
ул. Межигорская, 11, г. Киев, 04071, Украина
e-mail: kornienko2000@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Korniyenko Nataliya Mykolayivna, Ph.D. in Economical Science, Chief economist-financier of Department for Finance and Economic Affairs, Accounting and Financial Reporting Ministry of Finance of Ukraine
11, Mezhygirs'ka street, Kiev, 04071, Ukraine
e-mail: kornienko2000@mail.ru

УДК 339.178.3 (477)

ФАКТОРИНГ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Левасва Л.Ю.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі здійснення факторингових операцій пов'язаних з відстрочкою платежу.

Метою роботи є оцінка сучасного стану факторингу в Україні, тенденції його розвитку, причин та наслідків макроекономічних диспропорцій.

Методологічною основою статті стали загальнонаукові методи пізнання, концептуальні положення сучасних економічних теорій.

Результати роботи. Досліджено розвиток факторингу в Україні, проаналізовано його діяльність, як учасника фінансового ринку, визначено перспективи і тенденції подальшого розвитку.

Висновки. В Україні факторинг має значні можливості, проте потреби національної економіки та населення у якісних факторингових послугах не задоволено. Успішний розвиток факторингових послуг, на нашу думку, залежатиме від формування фінансово стійких фінансових організацій, від активізації ролі держави і її органів у зміцненні та розвитку небанківського фінансово-кредитного ринку а також від розвитку законодавчої бази.

Ключові слова: факторинг; наявна вимога; майбутня вимога; класичний та забезпечувальний факторинг, регресивний та з частковим регресом; внутрішній та міжнародний факторинг.

ФАКТОРИНГ В УКРАИНЕ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Леваева Л.Ю.

Предметом исследования являются финансовые отношения, возникающие в процессе осуществления факторинговых операций связанных с отсрочкой платежа.

Целью работы является оценка современного состояния факторинга в Украине, тенденции его развития, причин и последствий макроэкономических диспропорций.

Методологической основой статьи стали общенаучные методы познания, концептуальные положения современных экономических теорий.

Результаты работы. Исследовано развитие факторинга в Украине, проанализирована его деятельность как участника рынка, определены перспективы и тенденции дальнейшего развития.

Выводы. В Украине факторинг имеет значительные возможности, однако потребности национальной экономики и населения в качественных факторинговых услугах не удовлетворено. Развитие факторинговых услуг, по нашему мнению, будет зависеть от формирования финансово устойчивых финансовых организаций, в активизации роли государства и его органов в укреплении и развитии небанковского финансово-кредитного рынка а также от развития законодательной базы.

Ключевые слова: факторинг; имеется требование; будущее требование; классический и обеспечительный факторинг, регрессивный и с частичным регрессом; внутренний и международный факторинг.

FACTORING IN UKRAINE: STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Levaieva L.Yu.

The subject of research is financial relations that arising in the process of factoring transactions connected with indulgence.